

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра логопедії

**Інструктивно-методичні матеріали
до практичних (семінарських, лабораторних) занять**

з дисципліни

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛОГОПЕДІЇ
для студентів I курсу
другого (магістерського) рівня вищої освіти
016 Спеціальна освіта (016.01 Логопедія)
(шифр та назва напрямку (спеціальності) підготовки)

Розроблені:
доктор. пед. наук, доцент **Боряк О.В.**,
канд. пед. наук, доцент
Зелінська-Любченко К.О.

I курс I семестр

Практичне (семінарське) заняття № 1

Теми 1: Науково-теоретичні засади логопедії (2 год.).

Мета вивчення: засвоїти зовнішньо предметні та внутрішньо предметні зв'язки логопедії з іншими науковими галузями; вивчити провідний понятійно-категоріальний апарат логопедії, її предмет, об'єкт, мету і завдання; узагальнити знання про основні форми прояву порушень мовленнєвого розвитку.

Література:

Базова:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К.Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. С. 3 – 14.

Додаткова:

1. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник. К., 2009. С. 7 – 13.

2.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2-х** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,7** балів.

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **4,7 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Причини мовленнєвих порушень (екзогенні та ендогенні).
2. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих порушень.
3. Зовнішньо-предметні і внутрішньо предметні зв'язки логопедичної науки, як самостійної наукової галузі.
4. Методи і принципи логопедії.
5. Завдання логопедії як самостійної наукової галузі.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Обґрунтувати та схарактеризувати внутрішньо-системні та зовнішньо-системні предметні зв'язки логопедії з іншими науковими галузями.

Завдання 2. Схарактеризувати загально дидактичні та спеціально дидактичні принципи.

Практичне (семінарське) заняття № 1

Теми 2: Ретроспектива становлення вчення про логопедію як самостійну наукову галузь (2 год).

Мета вивчення: опанувати ретроспективою становлення вчення про порушення мовлення; засвоїти історичні етапи становлення логопедії як самостійної наукової галузі.

Література:

Базова:

1. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія: Навчальний посібник (2-е вид., змін. І доп.) / за заг. ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. К.: КНТ, 2008. С. 5 – 56.

Додаткова:

1. Бертнік Т. Перші спроби надання допомоги особам з мовленнєвими порушеннями. *Дефектологія*. 2004. №3. С.48-53 (завдання № 4).

2. Потапенко О. М. Підготовка дефектологічних кадрів України в першу п'ятирічку післявоєнних років (1946 – 1950 роки). *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету*: Серія соціально-педагогічна. Випуск 8, 2008. С. 88 – 96.

3. Шеремет М. К., Потапенко О. М. Стан системи підготовки логопедів у вищих навчальних закладах України (80-ті роки ХХ століття). *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Вип. XII. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. С. 362-367 (завдання № 5).

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2-х** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,7** балів.

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **4,7** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Характеристика порушень мовлення у літературних джерелах Древнього Сходу.

2. Внесок філософів Древньої Греції та Риму у наукові передумови обґрунтування порушень мовлення.

3. Порушення мовлення в епоху Відродження.

4. Вчення про мовлення та його порушення в епоху Просвітництва (Європа, Росія).

5. Періодизація виникнення логопедії як самостійної наукової галузі за А. Безлюдовою.

6. Підготовка професійних фахівців в логопедичній галузі.
7. Зовнішньо-предметні і внутрішньо предметні зв'язки логопедичної науки, як самостійної наукової галузі.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Обґрунтувати наукові підходи до механізмів виникнення мовлення та порушень мовлення у наукових працях Гіппократа та Аристотеля.

Завдання 2. Внесок Адаллах Ибн-Сина у становлення вчення про мовленнєві розлади.

Завдання 3. Проаналізувати та охарактеризувати історичні етапи розвитку та становлення логопедичної галузі (за В. Сельв'єрстовим).

Завдання 4. Проаналізувати сучасний стан логопедичної галузі в Україні.

Практичне (семінарське) заняття № 3

Тема 3: Нормотиповий та порушений мовленнєвий розвиток (2 год.).

Мета вивчення: засвоїти провідний понятійно-категоріальний апарат логопедії, її предмет, об'єкт, мету і завдання; узагальнити знання про основні форми прояву порушень мовленнєвого розвитку; анатомо-фізіологічні механізми його виникнення.

Література:

Базова:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. С. 3 – 14

2. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія: Навчальний посібник (2-е вид., змін. І доп.) / за заг. ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. К.: КНТ, 2008. С. 5 – 56.

Додаткова:

1. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник. К., 2009. С. 20 – 23.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється до **1** балу. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2-х** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **0** до **1,7** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **4,7** балів

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Центральний відділ мовленнєвого апарату.
2. Периферійний відділ мовленнєвого апарату.
3. Онтогенез мовленнєвого розвитку.
4. Логопедична класифікація звуків рідної мови.
8. Мовленнєва діяльність, її структурні компоненти.
9. Імпресивне та експресивне мовлення.
10. Вплив мовленнєвого розвитку на психічні процеси.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Замалуйте центральний відділ мовленнєвого апарату, зазначте його центри.

Завдання 2. Схематично замалуйте периферійний відділ мовленнєвого апарату. Стисло обґрунтуйте його підвідділи.

Завдання самостійної роботи:

Завдання № 1. Обґрунтуйте особливості мовленнєвого онтогенезу у віці від 3-х до 5 років. За кожним показником мовленнєвої діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Онтогенез мовленнєвого розвитку від 3-х до 6 років

Вік	Характеристика мовленнєвого розвитку				
	звуковимова	словник	словозміна, словотворення	зв'язне усне мовлення	інше
від 3-х до 4-х					
Від 4-х до 5-ти					

Практичне (семінарське) заняття № 2

Тема: Дислалія. Загальна характеристика порушення

Мета вивчення: повторити логопедичною класифікацією характеристики фонем рідної мови; визначити диференційні ознаки клінічної класифікації порушень мовленнєвого розвитку; узагальнити основні ознаки лінгвістичної характеристики порушеної звуковимови; оволодіти прийомами класифікації порушень звуковимови за провідними групами звуків.

Література:

Базова:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 54 - 65

2. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. пн-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 66 - 77

3. Практикум по дошкольной логопедии : Учеб. пособие для студентов пед. ин-ов по спец. №03.07.00 «Педагогика и психология (дошк.)» / В. И. Селиверстов, С. Н. Шаховская, Т. Н. Воронцова, Ю. Г. Гаубих ; Под ред. В. И. Селиверстова. – М. : Просвещение, 1988. – С. 39 – 40 (для завдання № 3).

4. Филичева Т. Б. и др. Основы логопедии : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Педагогика и психология (дошк.)» / Т. Б. Филичева, Н. А. Чевелева, Г. В. Чиркина. – М. : Просвещение, 1989. – С. 30 – 38.

5. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : Навчальний посібник (2-е вид., змін. і доп.) / за заг. ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. – К. : КНТ, 2008. – С. 149 – 155; 167 – 175.

Допоміжна:

1. Поваляева М.А. Справочник логопеда / М. А. Поваляева. – Изд. 5-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – С. 45 – 50, 106 – 110.

2. Поваляева М.А. Дидактический материал по логопедии : Сказки о веселом Язычке. – Ростов н/Д. : Изд-во «Феникс», 2002. – С. 4 - 7.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **5 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Причини виникнення недоліків звуковимови у дітей.
2. Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до п'яти років.
3. Лінгвістична характеристика звуків рідної мови: за місцем утворення, за участю голосу та шуму, за наявністю або відсутністю додаткового підйому спинки язика.
4. Функціональна дислалія. Класифікаційні форми.
5. Мономорфна та поліморфна дислалія.
6. Види порушення звуків.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Обґрунтувати, в яких аспектах потрібно характеризувати кожен фонем української мови.

Завдання 2. Охарактеризувати різні аспекти класифікації голосних фонем.

Завдання 3. Замалювати логопедичні профілі приголосних звуків. Пояснити подібність та відмінність звуків: [ф – в; с – з; п – б – м; р – л; т – д – н; к – г – х].

Завдання 4. Підготувати повідомлення на тему «Розвиток дитячого мовлення в нормі та особливості його розвитку в віці до п'яти років».

Завдання 5. Обґрунтувати вплив на якість вимови звуків тонального (фізичного) слуху.

Практичне (семінарське) заняття № 3

Тема: Органічна (механічна) дислалія

Мета вивчення: узагальнити знання про причини виникнення механічної форми дислалії; оволодіти прийоми логопедичної діагностики цієї форми мовленнєвої аномалії.

Література:

1. Расстройства речи у детей и подростков. / Под общей редакцией проф. С. С. Ляпидевского. – Издательство «Медицина». – Москва, 1969. – С. 100 – 144.
2. Шеремет М.К. Логопедія (корекційна робота при дослалії) : Навчальний посібник / М. К. Шеремет, О.В. Ревуцька. – К., 2009., - 160 с. – С. 32 – 55.

Обладнання (за наявності): відеоматеріали.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **5 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Причини виникнення органічної (механічної) дислалії.
2. Скорочення під'язикова зв'язка.
3. Аномалії будови зубного ряду та прикусу.
4. Обстеження будови артикуляційного апарату.
5. Засоби та прийоми виявлення неправильної звуковимови у дітей.
6. Логопедичне обстеження.
7. Форми виявлення недоліків звуковимови.
8. Бесіда з батьками та самою дитиною. (Підготувати приклад, робота в парах).
9. Прийоми обстеження загальної моторики (дидактичний матеріал).
10. Прийоми обстеження артикуляційного апарату.
11. Прийоми обстеження звуковимови (дидактичний матеріал).
12. Прийоми обстеження фонематичного слуху (дидактичний матеріал).
13. Логопедичне обстеження порушень мовлення.
14. Основні етапи корекційної (логопедичної) роботи з усунення вад звуковимови.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Зробити порівняльну характеристику функціональної та органічної (механічної) дислалії. Визначити причини.

Завдання 2. Пояснити подібність та відмінність понять «фізіологічна дислалія», «функціональна дислалія», «органічна (механічна) дислалія».

Завдання 3. Використовуючи словник пояснити значення термінів «макрогლოსія» та «мікрогლოსія». Навести приклади як ці недоліки можуть впливати на стан звуковимови.

Завдання 4. Пригадати та схематично замалювати наступні дефекти будови артикуляційного апарату: прогенію, прогнатію, відкритий боковий прикус, відкритий прямий прикус. Назвати притаманні для цих порушень недоліки вимови.

Завдання 5. Перерахувати, які аномалії в будові органів мовлення призводять до дефектів звуковимови. Пояснити відповіді, навести приклади.

Практичне (семінарське) заняття № 4 – 5 – 6

Тема: Виявлення та корекція неправильної звуковимови у дітей. Недоліки вимови звуків

Мета вивчення: повторити засоби та прийоми виявлення недоліків звуковимови у дітей; узагальнити принципи та методи логопедичної роботи; оволодіти основними етапами логокорекційної роботи з подолання вад звуковимови у дітей.

Література:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 54 – 65
2. Логопедія : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – С.77 – 87.
3. Логопедическая работа по устранению нарушений звукопроизношения. Пособие для студентов дефектологического факультета по специальности 7.010106 (специализация «логопед дошкольных и школьных учреждений»). – Славянск, СГПИ, 2000. – С. 3 – 25.
4. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : Навчальний посібник (2-е вид., змін. І доп.) / за заг. ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. – К. : КНТ, 2008. – С. 140 – 149; 167 – 175.
5. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : Навчальний посібник. – К., 2009. – С. 23 – 79.

Обладнання (за наявності): дидактичні логопедичні матеріали

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Демонстрація проведення етапів логопедичного обстеження оцінюється від **0** до **5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **12,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Підготовчий етап логопедичної роботи з подолання у дітей недоліків звуковимови: дихальна гімнастика, статичні та динамічні артикуляційні вправи.
2. Етап постановки правильного звуку.
3. Етап автоматизації.
4. Етап диференціації та введення звуку у самостійне мовлення дитини.

5. Логопедична характеристика свистячих звуків: місце утворення, спосіб утворення, твердість (м'якість), дзвінкість (глухість).
6. Форми неправильної вимови свистячих звуків.
7. Види стигматизмів свистячих звуків.
8. Етапи постановки та виправлення стигматизмів свистячих [с – с', з – з', ц].
- 9.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Пояснити положення про прийоми обстеження звуків по фонетичним групам. Назвати фонетичні групи звуків, які обстежуються у дітей.

Завдання 2. Продемонструвати на дидактичному матеріалі порушену звуковимову тієї чи іншої групи звуків.

Завдання 3. Розробити конспект заняття з фронтального обстеження звуковимови у дітей. У результаті цього обстеження всі діти будуть поділені на дві групи, що це за групи.

Завдання 4. Скласти приблизний план-конспект індивідуального обстеження звуковимови дитини з приблизним розподілом часу.

Завдання 5. Навести приклад запису результатів логопедичного обстеження (групи порушень на вибір).

Практичне (семінарське) заняття № 7

Тема: Недоліки вимови сонорних та дрижачих звуків

Мета вивчення: повторити органи периферійної частини мовленнєвого апарату; повторити артикуляційні уклади сонорних та дрижачих груп звуків; продемонструвати прийоми виправлення вимови групи сонорних та (або) взривних звуків.

Література:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 65 - 73
2. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – С. 90 – 93; 93 – 97.
3. Практикум по дошкольной логопедии: Учеб. пособие для студентов пед. ин-ов по спец. №03.07.00 «Педагогика и психология (дошк.)» / В. И. Селиверстов, С. Н. Шаховская, Т. Н. Воронцова, Ю. Г. Гаубих ; Под ред. В. И. Селиверстова. – М. : Просвещение, 1988. – С. 48 – 50; 58 – 61.
4. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей / М. А. Савченко. - 2-е вид., доп. – К. : Освіта, 1992. – С. 68, 81 - 90.
5. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : Навчальний посібник (2-е вид., змін. І доп.) / за заг. ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. – К. : КНТ, 2008. – С. 140 – 149; 175 – 191.
6. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : Навчальний посібник. – К., 2009. – С. 67 – 86.

Обладнання (за наявності): артикуляційні профілі сонорних та взривних звуків; логопедичні зонди; індивідуальні дзеркала.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Демонстрація способів постановки та (або) виправлення порушень звуковимови оцінюється від **0** до **5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **12,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Логопедична характеристика сонорних звуків.
2. Механізм утворення звуків [л, л', р, р'].

3. Види порушеної (неправильної) вимови звуків [л, л'].
4. Види порушеної (неправильної) вимови звуків [р, р'].
5. Основні етапи корекційної (логопедичної) роботи з постановки сонорних звуків.
6. Основні етапи корекційної (логопедичної) роботи з виправлення неправильної вимови сонорних звуків.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Дати пояснення термінам «ротацізм», «пара ротацізм», «ламбдацізм», «параламбдацізм»; «ротацізм»: «велярний», «горловий», «боковий», «одно наголошений», «двонаголошений»; «ламбдацізм»: «велярний», «двугубний».

Завдання 2. Продемонструвати різні види неправильної вимови звуків л та р у словах.

Завдання 3. Підібрати вправи для виявлення порушень будови рухомих частин артикуляційного апарату при різних видах ламбдацізма та ротацізму.

Завдання 4. Назвати особливості підготовчого етапу роботи з дітьми, які мають різні види ротацізму. Охарактеризувати особливості роботи.

Завдання 5. Скласти конспект фрагменту індивідуального заняття з постановки сонорних звуків (на вибір).

Практичне (семінарське) заняття № 8

Тема: Дизартрія

Мета вивчення: вивчити етіологію виникнення порушення, основні механізми та симптоматику; оволодіти основними діагностичними критеріями форм дизартрії за локалізаційним принципом; вивчити характеристику дітей дошкільного віку з дизартрією (за всіма напрямками психолого-педагогічних критеріїв).

Література:

1. Бадалян Л.О. Невропатология / Л. О. Бадалян. – М., 1982. – 324 с.
2. Винарская Е.Н. Дизартрия / Е. Н. Винарская. – М. : АСТ : Астрель, 2009. – 141 с.
3. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
4. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с. – С. 88 – 144.
5. Семенова К.А., Мастюкова Е.М., Смуглин М.Я. Клиника и реабилитационная терапия детских церебральных параличей. - М., 1972.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **7,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Дизартрія: визначення поняття, причини виникнення.
2. Історія вивчення дизартрії.
3. Механізми порушення під час дизартрії, структура дефекту.
4. Класифікації дизартрії: характеристика основних форм дизартрії за локалізаційним принципом, стан артикуляційної моторики, голосової функції, порушення звуковимови, дихання.
5. Стерта форма дизартрії.
6. Анартія.
7. Психологічні особливості дітей з дизартрією.
8. Стан словника та граматичної сторони мовлення дітей з дизартричними розладами.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Дайте визначення термінам «апраксія», «гіперсалівація», «паретичність», «спастичність».

Завдання 2. Складіть порівняльну таблицю клінічних форм дизартрії. Визначте спільні і відмінні риси притаманні різним формам дизартричних розладів.

Завдання 3. Опишіть стан просодичної сторони мовлення при дизартрії.

Завдання 4. Обґрунтуйте чим відрізняються порушення звуковимовної сторони мовлення при дислалії та дизартрії.

Завдання 5. Дайте характеристику мовленнєвої та немовленнєвої фонації при дизартрії. Назвіть відмінності, поясніть причини.

Практичне (семінарське) заняття № 9

Тема: Ринопалія

Мета вивчення: засвоїти та навчитися диференціювати причини виникнення, симптоматику ринопалії з метою діагностики її клінічних форм; вивчити основні класифікаційні форми, механізми їх виникнення, симптомокомплекс.

Література:

1. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
2. Ермакова И.И. Коррекция речи при ринопалии у детей и подростков : Кн. для логопедов / Под ред. С. Л. Таптаповой. – М. : Просвещение, 1984. – 143 с.
3. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. Випуск 8 / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співак. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В.С., 2008. – 476 с.
4. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XII. Серія : соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – 462 с.
5. Расстройства речи у детей и подростков / Под ред. проф. С. С. Ляпидевского. – М., Изда-во «Медицина». – 1969. – 288 с.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **7,5 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Становлення вчення про ринопалію.
2. Загальні відомості про ринопалію: визначення, причини виникнення, структура дефекту.
3. Класифікація щілин губи та піднебіння.
4. Функціональна та органічна відкрита ринопалія.
5. Набута та вроджена органічна відкрита ринопалія.
6. Функціональна та органічна закрита ринопалія.
7. Мішана ринопалія.
8. Специфіка дихальної та мовленнєвої функцій при ринопалії.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Опишіть механізм утворення звуків у нормованому мовленні та при ринолалії.

Завдання 2. Складіть класифікацію вроджених розщелин губи та піднебіння.

Завдання 3. Назвіть основні напрямки корекційно-логопедичної роботи при даному ТПМ.

Завдання 4. Назвіть основні аспекти усунення порушення дихання при ринолалії.

Завдання 5. Проаналізуйте специфіку корекції порушень звуковимови при органічній відкритій ринолалії на прикладі вродженої піднебінної розщелини.

Практичне (семінарське) заняття № 10

Тема: Алалія. Афазія.

Мета вивчення: вивчити етіологію, симптоматику, механізми проявів алалії та афазії; засвоїти основні клінічні форми та їх прояви; оволодіти основними напрямками логопедичної роботи при алалії та афазії.

Література:

Базова:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 73 – 79.
2. Логопедия: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
3. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с.
4. Цветкова Л.С. Афазия и восстановительное обучение : Учеб. пособие для студентов дефектол. фак. пед. ин-тов / Л. С. Цветкова. – М. : Просвещение, 1988. – 207 с.

Допоміжна:

1. Воспитание и обучение детей с расстройствами речи / Под ред. С. С. Ляпидевского, В. И. Селиверстова. – М., 1968. – 203 с.
2. Кузьмина Н.И., Рождественская В.И. Воспитание речи у детей с моторной алалией / Н. И. Кузьмина, В. И. Рождественская. – М., 1977. – 198 с.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **7,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Алалія. Визначення поняття, етіологія виникнення.
2. Форми алалії за В.К. Орфінською.
3. Основні діагностичні ознаки алалії та інших форм порушень мовлення.
4. Позамовленнєві та мовленнєві прояви в структурі дефекту при алалії.
5. Особливості обстеження дитини з алалією.
6. Класифікація афазії за О.Р.Лурія.
7. Характеристика основних форм афазії.
8. Основні напрями логопедичної роботи з людьми із моторною афазією.

9. Основні напрями роботи з людьми із сенсорною афазією.

10. Динаміка мовленнєвого розвитку людини з афазією.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Поясніть терміни «алалія», «аграматизм», «комунікація», «парафразія», «інфантилізм», «моторне мовлення», «сенсорне мовлення», «імпресивне мовлення», «експресивне мовлення».

Завдання 2. Підготуйте ділову гру імітуючи бесіду спеціаліста з батьками «нерозмовляючої дитини», зберіть анамнез про дитину (загальний та мовленнєвий).

Завдання 3. Обґрунтуйте особливості логопедичної роботи на різних етапах корекційно-логопедичного впливу при моторній алалії.

Завдання 4. Співставте алалію та афазію за часом виникнення, причинами, локалізацією, механізмом, основними формами порушення. Визначте спільні та відмінні ознаки.

Практичне (семінарське) заняття № 11

Тема: порушення писемного мовлення

Мета вивчення: засвоїти специфіку порушень писемного мовлення; знати основні класифікаційні форми дислексії і дисграфії; визначати специфічні помилки при порушеннях писемного мовлення; оволодіти методикою корекції порушень писемного мовлення.

Література:

1. Логопедия: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
2. Ефименкова Л.Н. Коррекция устной и письменной речи учащихся начальных клас сов : Кн. для логопедов / Л. Н. Ефименкова. – М. : Просвещение, 1991. – 224 с.
3. Ефименкова Л.Н., Мисаренко Г.Г. Организация и методы коррекционной работы логопеда на школьном логопункте : Пособие для логопеда. – М. : Просвещение, 1991. – 239 с.
4. Лалаева Р.И. Логопедическая работа в коррекционных классах / Р. И. Лалаева. – ВЛАДОС, 1998. – 269 с.
- 5.

Обладнання (за наявності): письмові роботи дітей з порушеннями писемного мовлення.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **7,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Характеристика усного та писемного мовлення.
2. Дислексія: визначення поняття, причини виникнення.
3. Дисграфія: визначення поняття, причини виникнення.
4. Характеристика класифікаційних форм дислексії, дисграфії.
5. Специфічні помилки при дислексії, дисграфії.
6. Основні прийоми логопедичної корекції.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Розкрийте основні принципи корекційної роботи під час порушень писемного мовлення. Доведіть, що ці принципи є дієвими під час пропедевтичної роботи.

Завдання 2. Доберіть завдання на виявлення порушень писемного мовлення в дітей старшого дошкільного віку.

Завдання 3. Визначте групу ризику серед порушень мовленнєвого розвитку які передбачають порушення писемного мовлення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 4. Складіть два конспекти логопедичних занять з усунення дислексії і дисграфії (на різних етапах корекційної роботи), зверніться до посібника Л.І. Лалаєвої.

III курс (VI семестр)

Практичне (семінарське) заняття № 1 (12)

Тема: Заїкання

Мета вивчення: узагальнити знання про етіологію виникнення, специфіку проявів заїкання; проаналізувати основні класифікації порушень темпоритмічної сторони мовлення; засвоїти класифікації судом; повторити основні компоненти просодичної сторони мовлення, що порушуються при заїканні.

Література:

1. Белякова Л.И., Дьякова Е.А. Логопедия : Заикание : Учебник для студ. высш. пед. учеб. Заведений / Л. И. Белякова, Е. А. Дьякова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 208 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 73 – 79.
3. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
4. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с. – С. 88 – 144.
5. Логопедия : Заикание : Хрестоматия : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Сост. Л. И. Белякова, Е. А. Дьякова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 304 с.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **15** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Темп та ритм мовлення. Їх різновиди та значення.
2. Заїкання: визначення поняття, причини виникнення.
3. Несудомні та судомні зупинки клонічного, тонічного та мішаного типів.
4. Характеристика судомних зупинок за місцем їх утворення (артикуляційним, голосовим, дихальним, мішаним).
5. Класифікації заїкання.

6. Особливості загальної та мовленнєвої моторики осіб із заїкання.
7. Психологічні особливості заїкуватих дітей.
8. Логофобія.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Поясніть поняття: «гіпергідроз», «лабільність», «енурез», «вегетодистонія», «логоневроз». Назвіть перелік симптомів, які на Вашу думку, можуть характеризувати стан ЦНС у дітей із заїканням.

Завдання 2. Поясніть, чому заїкання зазвичай виникає у дітей у віці від 2 до 5 років. Сукупність яких несприятливих чинників відіграє провокаційну роль.

Завдання 3. Розкрийте сутність понять «передбачаючі та викликаючі причини виникнення дитячого заїкання».

Завдання 4. Поясніть можливі механізми виникнення заїкання від «патологічних вогнищ у корі головного мозку» або від зупинок несудомного характеру шляхом «фіксованого патологічного рефлексу мовлення». Зазначте причини в тому та в іншому випадку.

Завдання 5. Зазначте шляхи виявлення мовленнєвих зупинок (місце, тип, частота).

Практичне (семінарське) заняття № 2 (13)

Тема: Загальні напрямки реабілітації осіб із заїканням

Мета вивчення: повторити основні напрямки здійснення логопедичної допомоги особам із заїканням; оволодіти основними логопедичними технологіями та методиками їх упровадження; проаналізувати існуючі програми для роботи з дітьми дошкільного віку з заїканням.

Література:

1. Белякова Л.И., Дьякова Е.А. Логопедия : Заикание : Учебник для студ. высш. пед. учеб. Заведений / Л. И. Белякова, Е. А. Дьякова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 208 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 73 – 79.
3. Логопедия : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.
4. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с. – С. 88 – 144.
5. Логопедия : Заикание : Хрестоматия : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Сост. Л. И. Белякова, Е. А. Дьякова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 304 с.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **20 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Медичні та педагогічні заходи подолання заїкання.
2. Комплексний підхід в логокорекційній роботі під час заїкання.
3. Загальні риси логопедичного обстеження дітей із заїканням.
4. Програми та методичні рекомендації виправлення заїкання.
5. Полегшені форми мовленнєвого спілкування.
6. Основні етапи логопедичної роботи з заїкуватими дітьми: підготовчий, тренувальний, закріплюючий.
7. Особливості логопедичних прийомів.
8. Логопедична ритміка.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Доберіть мовленнєві вправи з поступовим ускладненням матеріалу в залежності від структурної складності мовлення (від окремих звуків до розгорнутих фраз), гучності мовлення (від безмовленнєвого артикулювання до гучного мовлення), ритмічності мовлення (від співу до мовлення), ситуативності (від ситуативного мовлення до контекстного).

Завдання 2. Охарактеризуйте необхідність та взаємозв'язок корекційно-мовленнєвих вправ з заїкуватими дітьми на логопедичних заняттях та поза ними.

Завдання 3. Доберіть наочний матеріал та вкажіть які технічні засоби спілкування можуть використовувати на логопедичних заняттях.

Завдання 4. Доберіть ігри з метою формування соціальної активності осіб під час корекційно-педагогічної роботи. Продемонструйте їх проведення.

Завдання 5. Підготуйте ділову гру: обстеження дитини із заїканням.

Завдання 6. Назвіть структурні частини курсу логопедичних занять з заїкуватими дітьми.

Практичне (семінарське) заняття № 3 (14)

Тема: Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення

Мета вивчення: повторити основні діагностичні критерії виявлення фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення; знання симптоматики та механізмів виникнення

Література:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 73 – 79.
2. Логопедия: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л.С.Волкова, Р.И.Лалаева, Е.М.Мастюкова и др.; Под ред. Л.С.Волковой. – М.: Просвещение, 1989. – 528 с.: ил.
3. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с. – С. 88 – 144.
4. Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://www.pedlib.ru/Books/>. Знайдіть усі можливі програми російських та українських авторів. Проаналізуйте.

Обладнання (за наявності): дидактичні матеріали для розвитку і корекції фонематичних процесів

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **5 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Розвиток фонематичного слуху в онтогенезі. Вплив порушення фонематичного слуху на розвиток усного мовлення.
2. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення.
3. Програми логокорекційної роботи для дітей з ФФНМ. Завдання корекційного навчання дошкільників з ФФНМ в умовах ДНЗ.
4. Принцип попереджаючого підходу до дітей дошкільного віку з ФФН. Основні напрямки диференціації ФФНМ.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Дайте визначення термінам «затримка мовленнєвого розвитку», «недорозвинення мовлення», «фонетичний недорозвиток мовлення».

Завдання 2. Назвіть причини виникнення порушень фонематичного слуху.

Завдання 3. Розкрийте сутність фонематичного слуху, визначте етапи його формування в процесі мовленнєвого онтогенезу.

Завдання 4. Обґрунтуйте взаємозв'язок роботи з розвитку фонематичного слуху та виправленням порушень звуковимови.

Завдання 5. Підготуйте мовленнєвий та дидактичний матеріал для розвитку фонематичного сприймання.

Практичне (семінарське) заняття № 4 (15)

Тема: Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ)

Мета вивчення: вивчити причини виникнення та головну симптоматику прояву загального недорозвинення мовлення; засвоїти головні ознаки різних рівнів мовленнєвого розвитку при ЗНМ.

Література:

1. Ефименкова Л.Н. Коррекция устной и письменной речи учащихся начальных классов : Кн. для логопедов / Л. Н. Ефименкова. – М. : Просвещение, 1991. – 224 с.

2. Ефименкова Л.Н., Мисаренко Г.Г. Организация и методы коррекционной работы логопеда на школьном логопункте : Пособие для логопеда. – М. : Просвещение, 1991. – 239 с.

3. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). – 1-видання / І. С. Марченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 288 с.

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 73 – 79.

2. Логопедія : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др. ; Под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с. : ил.

3. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с. – С. 88 – 144.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **5 б.**

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Загальне недорозвинення мовлення характеристика поняття, причини виникнення порушення.
2. Рівні ЗНМ.
3. Недоліки формування словника у дітей.
4. Структура слова. Словотворення.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Дайте визначення термінам «аграматизм», «парафразія», «моторне мовлення», «сенсорне мовлення», «експресивне мовлення», «імпресивне мовлення». Охарактеризуйте компоненти мовної системи.

Завдання 2. Доберіть вправи для роботи над структурою слова. Продемонструйте їх проведення.

Завдання 3. Доберіть ігровий матеріал для роботи над структурою слова. Продемонструйте їх проведення.

Практичне (семінарське) заняття № 5-6 (16-17)

Тема: Організації логопедичної допомоги в закладах освіти в Україні

Мета вивчення: засвоїти особливості здійснення логопедичної допомоги в Україні; знати перелік обов'язкової документації вчителя-логопеда, вимоги до її оформлення; вивчити нормативно-законодавчу базу логопедичного кабінету; вимоги до здійснення логопедичної роботи в закладах освіти.

Література:

1. Ефименкова Л.Н., Мисаренко Г.Г. Организация и методы коррекционной работы логопеда на школьном логопункте : Пособие для логопеда / Л. Н. Ефименкова, Г. Г. Мисаренко. – М. : Просвещение, 1991. – 239 с.
2. Вступ до спеціальності логопедія : навч. посібник / І. М. Омельченко, В. В. Тарасун, Л. О. Федорович. – Кременчук : Християнська Зоря, 2011. – 416 с.
3. Рибцун Ю.В. Довідник вчителя-логопеда / Ю. В. Рибцун. – Київ, 2012. – 89 с.

Обладнання (за наявності): мовленнєві карти, перспективні та календарні плани, журнал руху.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Профілактична логопедична робота в системі освіти дітей дошкільного віку: види роботи, прийоми, методи.
2. Характеристика закладів освіти де здійснюється логопедична допомога дітям дошкільного та шкільного віку.
3. Комплектація груп для дітей-логопатів.
4. Документація логопеда.
5. Характеристика організаційних форм роботи логопеда.
6. Структура занять.
7. Характер взаємодії в роботі логопеда та вихователя, логопеда і батьків.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Складіть перелік тем бесід з батьками та вихователями з проблеми формування дитячого мовлення.

Завдання 2. Розкрийте Ваше розуміння терміну «мовленнєвий режим».

Завдання 3. Перерахуйте та схарактеризуйте перелік документації для зарахування дитини в логопедичну групу.

Завдання 4. Складіть перелік обладнання логопедичного кабінету. Поясніть його призначення.

Завдання 5. Назвіть відмінності в роботі логопедичних груп та логопедичних пунктів в закладах освіти.

Завдання 6. *Напишіть характеристику вчителя-логопеда на дитину-логопата для засідання ПМПК для зарахування цієї дитини в логопедичну групу ДНЗ.*

Практичне (семінарське) заняття № 7 – 8 – 9 – 10 (18-19-20-21)

Тема: Особливості логопедичної роботи при ускладнених порушеннях розвитку

Мета вивчення: знати та практично визначати особливості логопедичної роботи при ускладнених дефектах розвитку: з дітьми з вадами інтелектуального розвитку, сенсорними порушеннями, порушеннями опорно-рухового апарату.

Література:

Базова:

1. Вступ до спеціальності логопедія : навч. посібник / І. М. Омельченко, В. В. Тарасун, Л. О. Федорович. – Кременчук : Християнська Зоря, 2011. – 416 с.

Додаткова:

1. Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха : кн. для учителя / Р. М. Боскис. – М. : Просвещение, 1988. – 128 с. : ил.

2. Вавіна Л. Формування у сліпих учнів навичок мовленнєвої діяльності у процесі вивчення української мови і читання / Л. Вавіна // Дефектологія. – 2005. - № 4. – С. 30-34.

3. Сак Т.В. Особливості узагальнення у дітей із затримкою психічного розвитку / Т. В. Сак // Дефектологія. – 1999. - № 2. – С. 33-36.

Критерії оцінювання:

Усна відповідь студента на практичному занятті оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання практичного завдання з теми оцінюється від **1** до **2,5** балів. Виконання самостійної роботи з теми оцінюється від **1** до **3** балів (дана форма роботи не є обов'язковою, виконується за необхідністю).

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується 0 балів. Загальна кількість балів за тему – **12,5** б.

Питання до контролю попередніх занять, обговорення, самостійного вивчення та осмислення навчального матеріалу

1. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей з вадами слуху.
2. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей з вадами зору.
3. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей з вадами опорно-рухового апарату.
4. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей з вадами інтелектуального розвитку.
5. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей з РДА.
6. Порушення мовленнєвого розвитку у дітей зі складними дефектами.

Хід практичної роботи

Завдання 1. Обґрунтуйте теорію Л.С. Виготського про первинний дефект та вторинні порушення на прикладі дітей з ускладненими дефектами розвитку.

Завдання 2. Опрацюйте та тезово законспектуйте статті (на вибір):

- Базима Н.В. Проблема соціальної взаємодії та спілкування у дітей з аутичними проявами / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 4 – 7.

- Карпішина Л.О. Теоретичні аспекти проблеми формування звуко-складової сторони мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 70 – 73.

- Луцько К.В. Закономірності формування механізмів сприймання та розуміння усного мовлення у осіб з вадами слуху / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 117 – 123.

- Марченко І.С., Міхріна О.С. особливості логіко-граматичних структур дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 126 – 132.

- Семенишена Т.О. Питання вивчення мовленнєвої готовності дошкільників із зниженим зором до навчання в школі / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 173 – 177.

- Шеремет М.К., Коломієць Ю.В. Особливості мовленнєвого розвитку церебрально-органічного генезу / Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. - №16. С. 243. – 247.

Завдання 3. Підготуйте виступ за темою «Особливості логопедичної роботи при ускладнених дефектах розвитку» (нозологія за вибором).

Практичне (семінарське) заняття № 11 (22)